

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt LXII. Hominis docti & pij, sub mortem, à tentatione superati, meritò
omnibus tremendum morituris exemplum proponitur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45701

S. Augustin.
epist. ad
Maced.

nuntiavit: Tria potissimum flagitia homines in perniciem trahere: superbiam, luxuriam, & avaritiam; sic tamen, ut per Sacramentum pœnitentiæ ex 100. superbis facile ad 50. ex 100. luxuriosis ad 80. ex 100. verò avaris, vix tres salventur, idq; ob annexam restitutionem, quæ difficillima accidere solet. Notum est autem illud: Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. His omnibus addo ultimam classem eorum, qui salutem suam flocci facientes, vel semper assuescunt in vetera peccata relabi, unde & in ultimo agone, etiam confessi, in odium & vindictæ appetitum, in delectationem Veneream, in blasphemiam relabuntur; vel certè non curant, ut vigilantes aduentum Domini expectent, sed toto anno non confitentur, immò toto quinquennio, decennio, & tempore longiore. Hinc, sine pœnitentiâ, in fluminibus aut mari demerguntur; hinc in ebrietate lapsi cervicem frangunt; hinc ferro vel plumbo trajiciuntur, & repentina morte occupati, antè se æternum damnatos, quàm ferè mortuos reperiunt. Cuius id culpa accidit? nonnè ipsorummet? Nam Christus fideliter monuit: *Vigilate, quia nescitis, quâ horâ Dominus vester venturus sit. Quæ monitio tantò attentius est observanda, quia etiam pios, & doctis perseverantia non est promissa.*

Matth. 24. 42.

C A P V T LXII.

Hominis docti & pij, sub mortem, à tentatione superati, meritò omnibus tremendum morituris exemplum proponitur.

I.

VBET nos Servator monendo & corripiendo fratres nostros lucrari, quorum vnus, ut generosus equus filo, aut virgæ umbrâ, vel nutu, vel verbo se finit regi ab altero solo; alius qui, ne feratur in vitia, freno; atque ut ad virtutem impellatur, calcaribus indiget: ac, ut pertinacibus caballis progredi nolentibus ignis subijcitur, ita Acheronticis flammis est excitandus. Quare cum illi vnus medicus non sufficiat, addit Christus, *Si autem te non audierit, adhibe adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. Quod & ego nunc faciam. Nam historiæ à me recensendæ, ac fidei il-*

Matth. 18. 16.

lius

lius, apud dubitantes, stabiliendæ, tres dabo testes, eosque integros, incorruptos, religiosos. Primus est Petrus Barocius Episcopus Paduanus, qui tres libros scripsit ediditque, de modis se se ad mortem præparandi, author æquè doctus ac pius. Alter testis est, Augustinus Viuus Augustinianum Ordinem professus, qui lingua Italica librum de studio veræ sapientiæ in lucem misit; in quo etiam D. Antoninum citat, qui meritò pro tertio teste potest admitti. Hi si non sufficiunt, adduco testem quartum, omni exceptione maiorem, eminentissimum Cardinalem Robertum Bellarminum, qui non dubitavit eandem historiam, tamquam verissimam, in exemplum, calamo describere, libroque suo inserere. Hos autem testes non eò tantùm collegi, ut rei auctoritas concilietur; sed etiam, ut (quia singuli compendijs vtuntur, & alij alia omittunt, alij alia referunt) constet, quid scribant vniuersi, neque, quod apud vnum non reperitur, ego autem ex alio habeo, videar meo ingenio affinxisse. Quamquam, quod Tacitum aliosque profanos Authores video passim facere, atque meo instituto maximè seruit, mores & documenta ex officio sim additurus. Historiam igitur ordior, quâ docentur morientes esse cautiore.

Paduæ, in celeberrima tunc Academia, aliquando, inter varios atque insignes, tum studiosos, tum Professores, duo maximè viri eminuerunt. Quatuor sunt, quæ in Academijs faciunt eminentes, diligentia, ingenium, eruditio, & pietas. Habeat ingenium aliquis, sicut Aristoteles; si desit diligentia, erit sicut gleba bona, sed inarata, in qua, vice frugum, spinæ crescent. Sit in aliquo diligentia, qualis in Cleanthe fuit; si careat ingenio, erit sicut qui domum ædificat in arena, aut sine fundamento; dies, & annos, oleum & operam perdet. In his duobus viris vtrumque fuit coniunctum, ut ingenium diligentia excoleret, & industria in saxo non seminaret. Quare neque fructus fuit desideratus. Nam, ut plerumque fit, eruditio respondit labori. Sicut enim militis præstantia, in congressu cum hoste se se exerit, ita istorum doctrina eluxit in publicis actibus Academicæ. Nemo illis acutiùs, nemo clariùs disputavit. Illorum aduentu omnes exhilarabantur; illorum argumentis omnes doceban-

Rrrr

ceban-

Petr. Barocius
lib. 3. de præparat. ad mortem.
Augustin. Viuus de studio veræ Sapientie. part. 4. cap. 9.
Bellarm. l. 2. de arte bene moriendi. cap. 9.

II.

cebantur; adeò, vt, Petro Barocio teste, communi fama diceretur, non posse excellentiores, in tota Vniuersitate, reperiri disputatores. Quid est autem doctrina sine virtute? Gladius in manu furiosi; dens fulmineus in ore apri; telum ad nocendum, non ad defendendum emptum. Virtutis expers, si sit doctus, est armata impietas; mel in veneno. At non tales erant isti, & pia eruditione, & docta virtute, apud omnes, clari. Nam, inter multas atque eximias virtutes, singulari pietate & urbem, & Academiam illuminabant; neque vspiam, nisi aut in templo, inter rem sacram; aut in Lycéo, inter Doctores; aut in Musæo domi inter libros conspiciebantur. Hos similitudo ingenij, doctrinæ, & morum facillè conciliabat; vt nulli ijs essent, inter se, amiciores. Solo domicilio distungebantur; cetera omnia erant illis communia, libri, sermones, mensa. Dixisses, in duplici vultu, tamquam in Iano quodam, vnum animum habitare. Dixisses Pyladem & Orestem conuenisse. Dixisses Castorem & Pollucem ex eodem ouo prodijisse. Dulcis res est amicitia, sed quò dulcior est coniunctio cum amico, eò amarior iactura, si ab eo separeris. Quod etiam his contigit; nam quos nulla suspicio, nullus susurro, lis nulla vquam sejunxit, mors diuulsi, quæ vnum eorum rapuit. Luctum tamen superstitis mitigauit, memoria innocentis, & vitæ, in defuncto, æternâ gloriâ dignæ. Quid enim non sperare jubeat, tanta precum assiduitas? castimonia? rerum diuinarum amor? ac denique mors ipsa talis, qualis à quolibet Christiano esset optanda; si, quæ oculis cerni possunt, aspiciantur. Nam omnibus vtique Sacramentis diuinis munitus decessit; siquidem peccata confessione diluit, ad futurum iter viatico, ad luctam agonemque extremum oleo sacro instructus. Ob hæc talia sodalis illius credidit, animam eius ex ore ad cælum, rectis lineis, euolasse. Nec sodalis dumtaxat, sed ceteri quoque omnes eiusdem opinionis extiterunt. O tremenda Dei iudicia! cum is, qui in vita relictus erat, domi, in sua Bibliotheca, solus federet, diuinisque litteris operam daret perscrutandis (erat enim Theologus) adfuit inopinatò defunctus solâ facie noscendus; & veste; nam

Eosdem

Eosdem habuit secum, quibus est elatus amictus:

Eosdem oculos; lateri vestis adusta fuit.

Quid dico, adusta? flammis undique, velut è furno erumpentibus, incendiaque longè & latè spargentibus formidanda. Externavit videntem tam miserandi amici spectrum, diuque metu obmutuit. Sed tandem, remigrante animo, desiderioque succurrendi, Effare, inquit, amicorum optime, quanam ista facies? aut qua causa tam dira patiendi? & quousque se se hi tui cruciatus extendent? quis tæ te tuis supplicijs eripiendi est modus? qua ratio? si elemosynis potes iuari; si lenari precibus; si liberari jejunijs; si curari peregrinationibus sacris, indica; nullis pecunijs parcam; noctes diesque, pro te DEVM precabor; pane & aqua contentus vitam traham; ad limina Apostolorum; ad D. Iacobum, ad Domini nostri sepulchrum, trans ipsa maria, proficiscar. Amani te semper, amorem meum mors tua non extinxit: nec terminus ullus mea positus est charitati. Hæc ubi dixit: alto suspirio ignitus Spiritus ingemiscens in eiusmodi verba, lamentabili voce, erupit: Omittes elemosynas, pro me effundere; preces tuas, ac jeiunia tua tibi seruas; nihil efficias, si vsq; ad utramque pro me Indiam fueris peregrinatus. In eo statu sum, ut hac omnia nihil me amplius possint iuare. A iusto iudice DEO, ad atrocissimos ignes damnatus sum; quorum tamen omnium atrocitatem tolerabilem arbitrarer, si, post mille eos saltem annos, sperarem finiendos. Si calidioris, in aestate, solis flagrantiam censes omnibus modis vitandam, cogita, quid sint mille in ignibus anni? Et tamen hos patienter ferrem. Quid dicam, mille annos? Nosti quid dicat Christus: Ite maledicti in ignem aeternum. Nescit hic ignis finem. Tam diu durabit, quàm diu DEVS erit. Adèò extenditur, ut si damnatus totis mille annis vel unicam lachrymulam funderet, plus aquarum effusus esset, quàm à condito orbe, per Paduam descendit; quàm Oceanus occupat; quàm ipsum totum hoc Vniuersum vsque ad firmamentum posset continere. Aeternum, aeternum! sola hæc aeternitas, res est adèò formidabilis, ut, si omnis illius pœna non maior esset, quàm musca morsus, tamen intolerabilis esset. Nunc cum ignis ibi & omnis confluat cruciatus, meritò præ illo eligenda essent omnia huius vita tormenta. Quisquis hic miser est, ad breue tempus miser est: quisquis in inferno miser est, aeternum est miser:

Rrrr 2

Matth. 25:

Ludouic.
Granat. lib 1:
Ducis pecc.
art 10.

ser: sine fine est miser, miserrimè est miser. Postquam ibi aliquis mille annis fuit excruciatuſ, nondum est finis: immò postquam millies mille annis fuerit tortus, nihil adhuc ademptum erit de aternitate. O aternitas! ò aterna aternitas, quàm longa es? quàm raro ab hominibus expenderis? Quis te verbis potest explicare, ò aternitas? Cogita mille annos; cogita millies mille annos; cogita tot annos, quot temporum momenta, à condito orbe, ad interitum eius fuerunt & erunt, adhuc nihil erunt cum aternitate comparata. Fumus tormentorum eorum ascendet in sacula seculorum. Quid est, in sacula seculorum? Vellem dicere, non possum dicere. Quàm diu DEVS DEVS erit, erunt & illa tormenta, qua verbis explicari, aut mente concipi satis numquam possunt. Va nobis nunc & in perpetuum: va nobis, qui nati sumus, & mori non possumus. Mors hæc est sine morte; finis sine fine; vita sine vita; quia à DEO, & ab aterna vita separata est; separata ab Angelorum & Beatorum omnium societate; conjuncta cum diabolis & omnibus damnatis. Ubi aternus dolor; aternum va; aternus stridor dentium; aternum pœnitere; aternus clamor, nemine exaudiente: aterna desperatio. Nam si vel vllus Arithmeticus posset tantum numerum reperire, qui pœnam nostram terminaret; iam summo nos gaudio afficeret: sed post centum millia millionum, non finientur anni aternitatis. Si tot milliones essent, quot arena maris, tamen finis posset sperari: nunc etiam post tot annorum milliones, nihil adhuc ademptum erit de rota nostra aternitatis. Si nobis à DEO concederetur, vel ipsi Mûndo par mons, aut etiam ipsum calum excedens, de quo, post decies centies millies annos, auicula arenulam minutissimam, qua vel decima mily pars esset, auferre posset; speraremus tandem, montem, & cum eo pœnam nostram exhaustum iri; & magnas DEO gratias ageremus. Sed actum est. In ignem aternum missi sumus. Heu mihi, heu mihi!

III.

Hoc tam terrifico supplicio audito, absque dubio Lector, cum damnati istius amico, scire volet causſam damnationis. Quam damnatus disertè exposuit, sed vt diuinæ justitiæ vis tanto clariùs intelligatur, aliquid præfandum mihi est de tentatione. Elicuit Moyſes è petra Horeb aquam, & vocauit nomen loci illius Tentatio, propter iurgium filiorum Israël, & quia tentauerunt Dominum, dicentæ: Estne Dominus in nobis, an non? Totus Mundus

Adamus
Sasbout. hō.
Dom. I.
Quadrag.

Apos. 34. 11.

Exod. 17. 7.

dus dici potest *Tentatio*, ob duas causas. 1: quia in eo omnia
 sunt tentatione plena. Vnde S. Antonius vidit omnia laqueis &
 retibus obducta, dixitque, *Quis evadet laqueos istos?* & ipsa scri-
 ptura ait: *In medio laqueorum ingredieris.* 2. Quia cum tanta sit
 ignorantia mortalium, videntes has tentationes, *tentant Domi-*
num, dicentes: Estne Dominus in nobis, an non? & iniquum putant
 esse, quod tentationes permittat? At æquitas huius permissionis
 in causis reperitur. 1. Nullus decernitur triumphus sine victo-
 ria; nulla victoria obtinetur, sine pugna. Pugnandum est, vt
 vincas; vincendum, vt triumphes. Quoniam ergo *milita est vi-*
ta hominis super terram, instituta ad æternos triumphos prome-
 rendos, necesse est pugnare, & vincere tentationes: quas etiam
 diuina sapientia permittit, vt orando ad eius auxilium confu-
 giamus, & quotidie dicamus: *Ne nos inducas in tentationem:* vt
 gratiæ diuinæ efficacitas magis luceat; vt virtus exerceatur; vt
 merita vincantium cumulentur; vt cautiùs ambulemus: vt alijs
 compati discamus, sicut & ipse Christus *tentatus est, vt infirmi-*
tatibus nostris compateretur: vt nos virtute, contra tentationes,
 armaremus, easque oratione & ieiunio præueniremus, quibus
 modis & Christus eas præuenit, in deserto, & discipulos suos do-
 cuit esse præueniendas, dum dixit: esse *genus demoniorum, quod*
non nisi ieiunio & oratione pellatur. 2. Duce in acie versante,
 turpe est militi pugnam detrectare. Si ergo Christus, non tan-
 tum tribus illis vicibus, per tres externas & spectabiles tentatio-
 nes, sed etiam inuisibili modo, quadraginta dierum decursu va-
 riè fuit tentatus, vt ex S. Marco & Luca aduertit D. Thomas:
 quis nostrum se putet aut immunem esse debere, aut securiorem?
 3. Hinc ipsi Angeli in cælo tentati, quàm gloriosè vicerunt,
 alijs cum dedecore cadentibus? Hinc Abraham, Isaac, Iacob
 quot pugnas habuerunt? quis non laudat Iosephum, à fratribus
 primò, à Putipharis vxore poltea, hoc est, à domina sua tenta-
 tum grauissimè, sed gloriosè vincentem? quàm insigne est exem-
 plum Susanna? vicit tentationem, etiam præsentissimæ mortis
 infamissimæ periculo spreto. Est & in Paulo exemplum, cui *datus*
stimulus carnis, sed suffecit gratia Dei. 4. Igitur, longè securiùs,
 sub Christi vexillo, militatur, quam sub quocumque peritissimo
 belli

Eccli. 9. 26

Iob. 7. 3.

Matth. 6. 13.

Hebr. 4. 15.

Matth. 17. 21

Matth. 4.

Marc. 1. 13.

Luc. 4. 2.

D. Thom.

3. p. q. 1. 2. 3.

ad 2.

2. Cor. 12. 7.

belli duce, aut Alexandro. Si miles certus esset, sub hoc aut illo duce, se toties vincere posse, quoties ipse vellet, quàm libenter, sub tali duce stipendia faceret? at nullus alius dux potest eam virtutem militi suo dare: solus Deus potest, & vult dare, & dat:

1. Cor. 10. 13.
S. Basil. in
Const. Mo.
nast. cap. 2.

qui non patietur nos tentari supra id, quod ferre possumus: sed faciet etiam cum tentatione proventum, quia fidelis est. Et D. Basilii ait: Qui à Deo se optat juuari, is numquam deserit, quod se addecer officium suum; qui autem hoc facit, is divino auxilio numquam destituitur. Quapropter danda in eo opera est, ne ulla in re conscientia nostra

Tob. 2. 12. &
12. 13.

nos condemnet. 5. Permittit tentationem, non solum, ut Iobum aut Tobiam, velut aurum in fornace probet & purget; sed etiam quia multi, sua culpa aut contumacia merentur, ut propterea tradat illos Deus in passiones ignominia.

Rom. 1. 26.
I V.

Ob has causas, supradictus damnatus, se quoque permillum tentari dixit. Cum jam essem in extremis, inquebat, venit ad me tentator, & quia sciuit me Theologum (nam & iste Theologus erat) excellentem esse, interrogavit me, quid crederem? Respondi, me credere, quod in symbolo fidei doceretur. Mox ille instat, ut quosdam ei articulos obscuriores explicarem. Parvi, & Apostolorum symbolum, per symbolum S. Athanasij sum interpretatus. Haud enim clariùs exponi posse arbitrabar. Sed ille non acquiescens ait; Non est ita: non enim Deus tam diu Pater, quàm diu Deus fuit; sed priùs Deus, & postea Pater extitit. Exclamavi, ait damnatus, & protestatus sum hanc hereticam simul & diabolicam esse doctrinam. Ad qua satan: Non clamoribus, ait, sed argumentis est agendum, si ad veritatem quis velit peruenire, Quid ego hic sentiam, facile exponam; ad qua si mihi responderis solide, magno me errore liberabis. Hic jam cognoscite, quò, scientià inflatum, superbia ducat. Coactus est enim damnatus ipse suam socio damnationem eiusque causam indicare, in hunc sensum. Quia, dum viuerem, nullius formidavi disputatoris congressum, persuasi mihi, ita me esse versatum, ut vel cum ipso sacodamone possem as auderem de SS. Trinitate disputare, non secus ac cum homine quouis. Ille autem gryphis ac sophismatis suis ita in me Scripturas sacras, ita rationes versutas, ita intricata argumenta contorsit; ut paulatim dubitare inciperem, ac demum, in enim precipitatus sim errorem, ut neq, Filium ampliùs, neq, Spiritum sanctum, crederem

derem esse Deum. Ita seductum mors oppressit; & divino stetit tribunali; ubi tamquam hareticus aeterna damnationis sententiam, à justissimo iudice accepi. Dixit, & ex oculis amici evanuit.

Qua in re se divina bonitas patefecit: nam, quæ Epuloni illi non concessit, ut ex mortuis vnus ad quinque illius fratres mitteretur; hunc ex ipso Orco ad socium misit, qui admoneret. Vbi & illud ferè impletum est; *Dico vobis: in illa nocte erunt duo in lecto uno; vnus assumetur, & alter relinquetur; ut relictus sit stimulus assumpti.* Quippe superstes alter, partim socij iacturâ, partim spectri tam diri supplicio ac confessione perculsus, rem non solum secum, sed etiam cum intimis quibusque amicorum, consultandam ratus, communi omnium sententia statuit; fidem Ecclesiæ Catholicæ & renouandam animo, & exercitio assiduo iterandam. Paulò post cœpit & ipse ægrotare, in quo morbo etiam obiit diem suum. Sed & ad illum jam successu audacior venit cacodæmon, eumque interrogavit, quid crederet? Respondit, se credere, quod crederet mater Ecclesia. Instat hostis: Quid ergo credit mater Ecclesia? Respondit Ecclesiam credere, quod ipse; & se, quod Ecclesia crederet. Ita, præsentibus alijs, vsque ad extremum spiritum, velut per circulum, trahebat cacodæmonem. Paucis diebus elapsis eleganti forma, & vultu radiose beatus apparuit iisdem suis amicis, atque illis pariter, pro salutari consilio, & Numini pro facta per damnatum admonitione gratias egit. Addit Augustinus Vinius, apparuisse & damnatum, ac deplorassee suam superbiam, quæ eum scientiâ fecerat potiùs atque ingenio niti, quàm fide & humilitate, qua hortatrice, Confessario & alijs, si tentationem detexisset, dæmonem vicisset. *Va soli, quia, cum ceciderit, non habet subleuantem se.* Alter stetit, quia nixus Ecclesiæ autoritate fidem suam supra petram ædificavit. Sapuit iste alieno damno, utinam & nos ita sapiamus! Nemo præsumat de ingenio, nemo de doctrina; nemo sibi aut diabolo nimium fidat. *Qui stat, videat, ne cadat: oret, ne intret in tentationem.* Qui vicerit, ei manna dabitur; & sicut post victas tentationes Christo, Angeli ministrabunt. At pro dolor, eò deuentum est, ut paucissimi putent se tentari. Nemo periculosius tentatur, quàm qui nescit, se tentari: cauentur, quæ præuidentur,

V.

Luc. 17. 34.

Eccle. 4. 10.

1. Cor. 10. 12.

Matth. 26. 41.

dentur, plures trahit fossa occultata. Causa est quòd tam multi non sentiant se tentari, quia malum ad quod trahuntur, bonū esse judicant, & semper consentiunt tentatori. Qui semper in frigore est, nihil frigoris sentit; at qui è calido balneo exit, vel auram etiam horret frigidiorē. Sic pij, & charitate æstuantes, sentiunt quidquid est cōtra Dei charitatem: illi autem, in quibus refrixit charitas, nihili faciunt quidquid demum offendat charitatem. Vbi dæmon sagis stigma suum impressit, nihil dolent, etiamsi ferrum illuc immergatur: ita, qui sunt diaboli, non æstimant diaboli plagas. Primum remedium est tentationis, agnoscere tentationes. Alterum, se ante pugnam exercere. Existimas, miser, te non tentari? Offert tibi orcus Mundum & gloriam eius; offert alta & honores; offert panes, immò carnes in quadragesima, & non tentaris? Deseris DEVM & homines ut conferuas reputationem; juras, peieras, ut decipias lucri causa; & qui inhonestos motus ieiunij frangere deberes, carnem carne pascis, vino irrigas; nec tamen puras te tentari? Nulla dies, nulla hora it sine tentatione, & non sentis te tentari? Certè vltimā horā non eris sine tentatore, tentabit Mundus, tentabit caro, tentabit diabolus, tentabit antiqua consuetudo. Quòd si ergo Theologus tam doctus, tam pius, est superatus, quid tibi in fide tentato continget, qui ita rudis es, ut nec scias, quid sit credendum, nec id legendo, audiendouè discere sustineas? quid tunc facies miser, cum spurcæ suggerentur cogitationes à carne; cum vindicta & odium inimici in mentem venerit? cum diabolus suggererit desperationem; quibus iam non modò non assuescis resistere, sed vtrò annuis? Ah, miser, respisce cum secundo Theologo, ne damneris cum primo.

C A P V T LXIII.

Quare DEVS alios, qui diu benè vixerunt, malè; alios, qui malè vixerunt, bene mori sinat?

I.

CCURRET hīc plerisque cupiditas audiendi, quamobrem nonnulli, qui diu sanctissimè vitam duxerunt, tandem tamen à Dōo permīssi sint labi in graue peccatum,